

Sotsiaalvaldkonna õppekavade analüüs

Kokkuvõte

Õppekavade analüüsi eesmärk oli olemasolevate õppekavade arendamise ja sulgemise ülevaate loomine olemasolevate andmete põhjal. Lühidalt, **selgitada välja probleemsed õppekavad ja õppeained sotsiaalvaldkonnas**. Analüüs oli jaotatud kaheks osaks, millest esimene seisnes olemasolevate kvantitatiivsete andmete koondamises, töötlemises ja ühendamises ning teine osa sisuliselt kattuvate, kuid erinevate ainekoodidega ainete tuvastamises ning probleemsete õppekavade kvalitatiivses analüüsis. Õppekavade analüüsi käigus seati järgnevad uurimisülesanded:

- I osa
  - õppekavade ja õppeainete andmete kogumine õppeosakonna abiga (ÕISist, tudengite tagasiside, lepingute mahud, õppejõud, ETISe publikatsioonid);
  - andmete ühendamine suuremateks andmestikeks;
  - erinevate näitajate ettevalmistamine kvalitatiivseks analüüsiks (õppekavade õppeainete arv, kohustuslikud ja valikained, täituvus, keskmine tagasiside, maksumus, lõpetamise efektiivsus; õppeainetele registreerunute arv, läbimise efektiivsus, tagasiside);
  - kriitiliste näitajatega õppekavade (kattuvus, täituvus, hind) ja õppeainete (ainele registreerunud tudengite arv, läbinute %) välja toomine;
  - otseselt kattuvate (sama koodiga õppeainete arvu ja osakaalu alusel õppekavades) õppekavade kaardistamine ja selle kuvamiseks rakenduse loomine;
  - andmete koondamine õppejõudude kohta (publikatsioonid, lepingud, ametikohad);
  - 2016.a juunis sotsiaalteaduste valdkonna lõpetanute lühiküsitluse läbiviimine;
- II osa (teostamisel)
  - õppekavade omavahelise varjatud kattuvuse (õppeainete nimetus, eesmärk, väljundid, kirjeldus ja õppematerjalid) kaardistamiseks eraldi rakenduse loomine;
  - kriitiliste näitajatega õppekavade ja õppeainete kohta kvalitatiivse analüüsi teostamine:
    - kas ja kui palju on vaja rakenduskõrghariduse õppekavasid?
    - kas ja kuid paljudes õppekavades peaks muutma õppevormi (päevane, AÜ)?
    - kas on võimalik vähendada valikainete hulka õppekavades?
    - milliste õppeainete osas võiks üksused omavahel koostööd teha ja kuidas õppeainete arvu vähendada?

I osa tulemusena **koondati andmed 65 sotsiaalvaldkonna õppekava ning 4118 õppeaine kohta**. Andmed pärinevad Tartu Ülikooli õppeosakonnast seisuga 2015 kevadsemester. Õppekavad jagunesid õppeastmete poolest järgnevalt:

- 15 bakalaureuseõppe õppekava;
- 30 magistriõppe õppekava;

- 7 doktoriõppe õppekava;
- 2 integreeritud õppe õppekava;
- 11 rakenduskõrghariduseõppekava.

Õppeainete analüüsimisel oli vajalik eristada valikaineid kohustuslikest ainetest. Kuna õppeaineid sel viisil õppeinfosüsteemis ei määratleta, siis taolise eristuse tegemine kõiki sotsiaalvaldkonna õppekavasid arvestades osutus keeruliseks. Õppained võivad olla korraga nii kohustuslikud kui vabatahtlikud olenevalt tudengite õppemoodulite valikust: õppeaine võib olla 1) kohustuslikus moodulis kohustuslik, 2) kohustuslikus moodulis valikuline või 3) valikulises moodulis valikuline. Viimase variandi puhul tuleb arvestada lisaks valikmooduli valikute mahtu – mida vähem valikuid valikmoodulis, seda väiksem on ka tudengite valikuvabadus. Lisaks eelnevale kuuluvad õppeained tihti mitmesse õppekavasse, kus ühes võib õppeaine olla kohustuslik ja teises valikuline, mis muudab õppeaine klassifitseerimise mitmekihilisemaks. **Käesolevas analüüsis võeti kohustuslike ainete määratlemisel aluseks need õppeained igas õppekavas, millela poleks võimalik õppekava läbida ehk kohustuslikes õppekava moodulites olevad kohustuslikud ained.** Kohustuslikena ei määratletud neid aineid, mis olid valikmoodulites kohustuslikud.

Õppekavade ja õppeainete puhul vaadeldi lähemalt 1) õppekavade omavahelist otsust¹ kattuvust, 2) õppekavade täituvust, 3) õppeainete läbimist, 4) õppeainete kontaktõppe osakaalu ja 5) valikainete osakaalu õppekavades.

1. Õppekavade omavaheline otsene kattuvus

Õppekavade omavahelise otsese kattuvuse leidmiseks loodi algoritm, mis analüüsis õppekavadega seotud õppeaineid. **Analüüsiühikuks oli õppeaine ning analüüsitavaks tunnuseks loetelu kõikidest õppekavadest, kus antud õppeainet loeti.** Kui õppeainet loeti rohkem kui ühes õppekavas, siis arvestati kõikide loetletud õppekavade omavaheliseks kattuvuseks +1. Algoritm analüüsis kõiki õppeaineid ning summeeris õppekavade omavahelised kattuvused. Õppekavade kattuvus iseendaga märkis seejuures õppekavas loetud õppeainete hulka ehk mitu õppeainet antud õppekavaga kokku seotud oli. Jagades üksikud seosed õppekavaga seotud ainete koguarvuga on võimalik tuletada õppekavade omavahelise kattuvuse protsent (kattuvus iseendaga on seega alati 100%).

Õppekavade otsese kattuvuse hindamiseks loodi rakendus², mis võimaldab visuaalselt esitada õppekavade otsese kattuvuse nii kohustuslikes ainetes, valikainetes kui kõikides teistes ainetes. Seosed näitavad antud juhul sama ainekoodiga kattuvate ainete hulka võrreldavates õppekavades.

Analüüsi tulemusena valmisid kõikide alamandmestike (kõik ained, kohustuslikud ained, valikained) kohta eraldi maatriksid, mis näitavad õppekavade vahelisi kattuvusi.

¹ Eristada saab õppekavade *otsust* kattuvust ja *varjatud* kattuvust. Otsese kattuvuse leidmiseks on analüüsitud õppeaineid, mis on seotud mitme erineva õppekavaga. Varjatud kattuvuse leidmiseks on vajalik tuvastada, millised erinevad õppeaineid on sisult ligilähedased, taolised õppeained grupeerida ning seejärel analüüsida loodud gruppide seoseid õppekavadega.

² <http://martenveskimae.github.io/d3/matrix.html>

Lisaks õppekavade kattuvusele arutati välja instituutide ja kolledžite omavaheline kattuvus õppeainete alusel. Selleks koostati õppekavade kattuvuse maatriksi põhjal uus maatriks, kus ühikuks olid instituudid ja kolledžid.

Üle 50% on kohustuslike ainete osas otseseid kattuvusi:

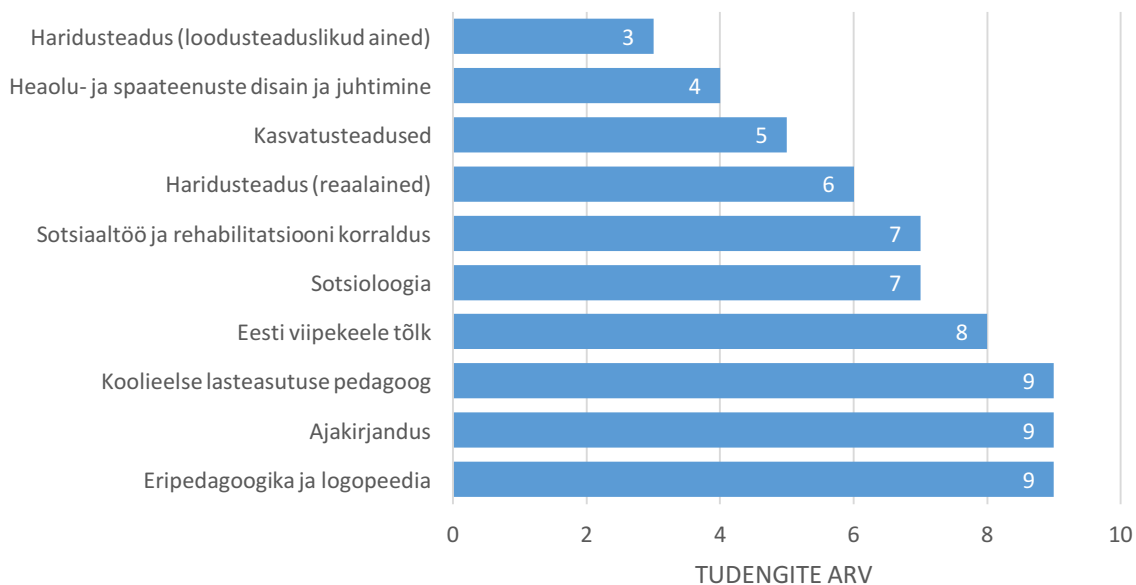
- neljas haridusteaduste instituudi õppekavas;
- kolmes Narva kolledži õppekavas;
- kolmes Pärnu kolledži õppekavas;
- kahes õigusteaduskonna õppekavas.

Etteruttavalt saab õppekavade omavahelist kattuvust arvutada ka nn *varjatud* kattuvuste pealt. Varjatud kattuvuste hindamiseks võrreldakse omavahel õppeainete nimetusi, eesmärgi, õpiväljundite, kirjelduse ja õppematerjalide sõnastusi. Viiakse läbi tekstianalüüs, mille tulemusena tuvastatud sisuliste kattuvuste leidmisel antakse igale varjatud kattuvusega õppeainete grupile uus unikaalne ID. Lisatunnusena saab sellele juurde määrata kõikide üksikute gruppi kuuluvate ainete õppekavade koodid. Sellest tulenevalt tekib uus andmestik, kus on küll väikesem hulk unikaalseid "õppeaineid", ent nendega on eeldatavalt seotud suurem hulk õppekavasid. Varjatud kattuvuse tulemused tuuakse välja analüüsi teises osas.

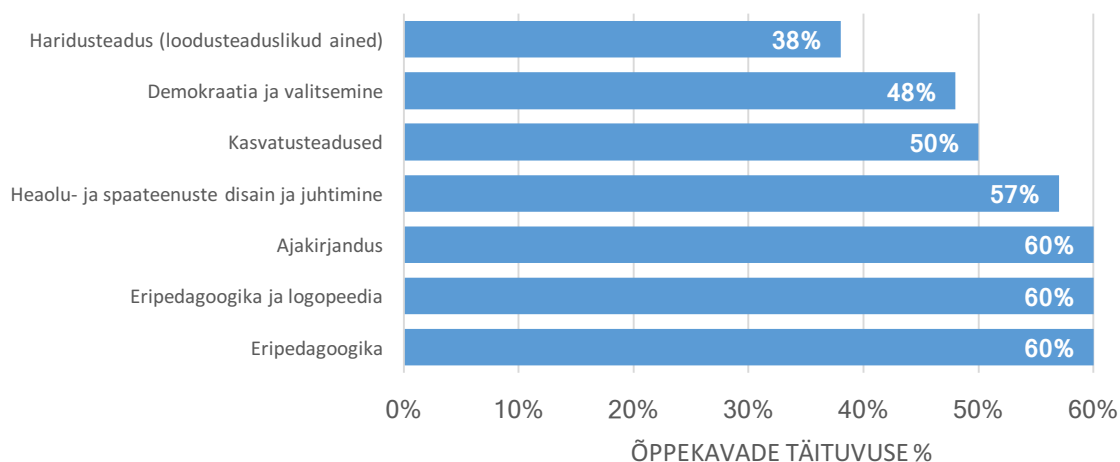
2. Õppekavade täituvus (avatud õppekohtade arv vs immatrikuleeritud tudengite arv)

Õppekavade täituvuse analüüsiks kasutati õppekavade viimase kolme aasta vastuvõtu statistikat. Andmete põhjal saab järeldada, et **kui vastuvõetud tudengite arv on väiksem kui avatud õppekohtade arv, siis sageli vähendatakse järgmistel aastatel avatavate õppekohtade arvu**. Sellisel viisil on võimalik hoida õppekohtade täituvuse protsent kõrge. Vaadates kõrvuti täituvuse protsenti ja konkurssi õppekava kohtadele, siis kuigi selget trendi ei ilmnunud, võis järeldada, **et kui ühele õppekohale kandideerib keskmiselt vähem kui kaks tudengikandidaati, siis võib õppekaval tekkida probleeme kohtade täituvusega**.

Õppekavade täituvuse puhul on otstarbekas vaadata nii absoluutarve kui ka täituvuse protsenti. Järgnevalt on toodud õppekavad, kus 2015/2016 õppeaastal asus õppima alla 10 tudengi ja õppekavad, kus täituvuse protsent jäi alla 75%. Välja on jätetud doktoriõppe õppekavad.

Joonis 1. Õppijate arv õppekavadel, kus 2015/2016 õppeaastal asus õppima alla 10 tudengi

Joonis 2. Õppekavad, mille täituvus oli 2015/2015 alla 75%

Õppekava lõpetanute osakaal oli väiksem kui 50% vastuvõetutest:

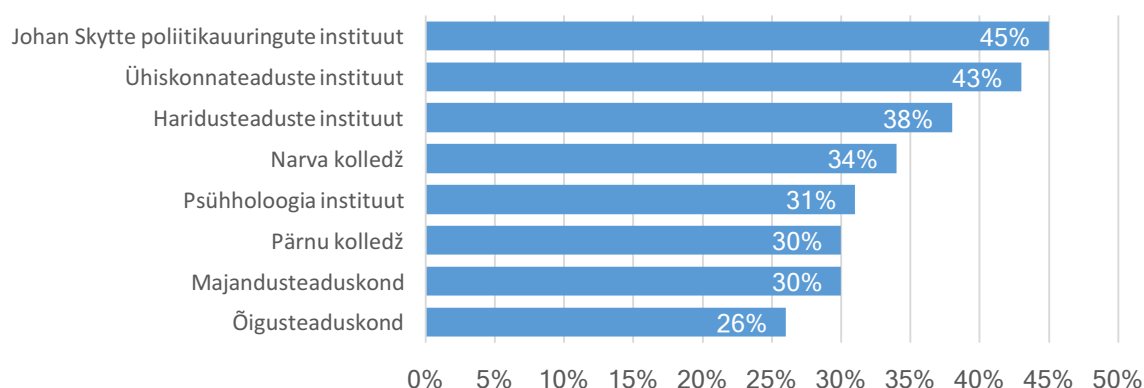
- 7 rakenduskõrghariduse õppekaval;
- 12 bakalaureuseõppe õppekaval;
- 9 magistriõppe õppekaval;
- 2 integreeritud õppe õppekaval;
- kõigil doktoriõppe õppekavadel.

Pidevalt väheneb õpetajakoolituse õppekavade kohtade arv ja täituvus haridusteadustes (humanitaar- ja sotsiaalainete õpetamine koolis, loodusteaduslikud ained, reaallained). Õppijate huvi väheneb kasvatusteaduste, ajakirjanduse ning heaolu- ja spaateenuste disaini ja juhtimise õppekavadel.

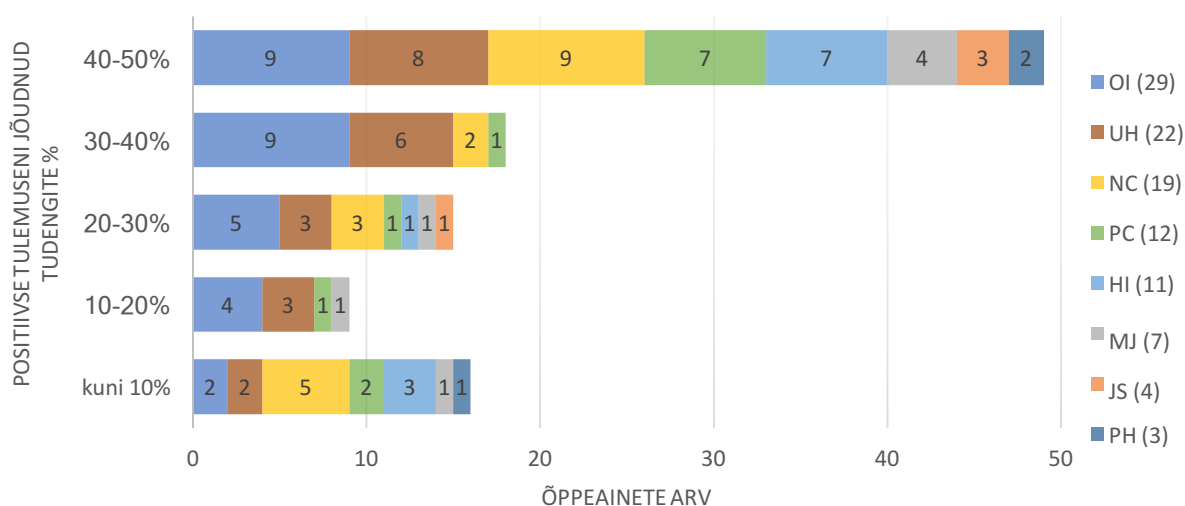
3. Õppeainete läbimine

Õppeainete läbimise analüüsil keskenduti positiivse tulemuse saanud tudengite osakaalule kõikidest tulemuse saanutest. Samuti vaadati läbinute hulka absoluutarvuna, tingimusel et positiivse tulemuse sai 1 kuni 15 tudengit. Tulemused agregeeriti nii õppekava kui ka instituutide/kolledžite tasandile ning toodi välja väheste läbinute arvuga õppeainete osakaal kõikidest õppeainetest. Analüüsi ei kaasatud doktoriõppe tudengitele mõeldud õppeained (144 õppeainet).

Järgnevalt on toodud ainete, kus positiivse tulemuse saanute arv oli 1-15, osakaal kõikidest instituudis loetud ainetest. Teiseks on toodud ülevaade õppeainete arvust instituutides ja kolledžites, kus positiivse tulemuseni jõudis vähem kui 50% ainele registreerinud tudengitest.

Joonis 3. Õppeainete arv instituutides ja kolledžites, kus positiivse tulemuseni jõudis 1-15 tudengit (õppeaastal 2015/2016)

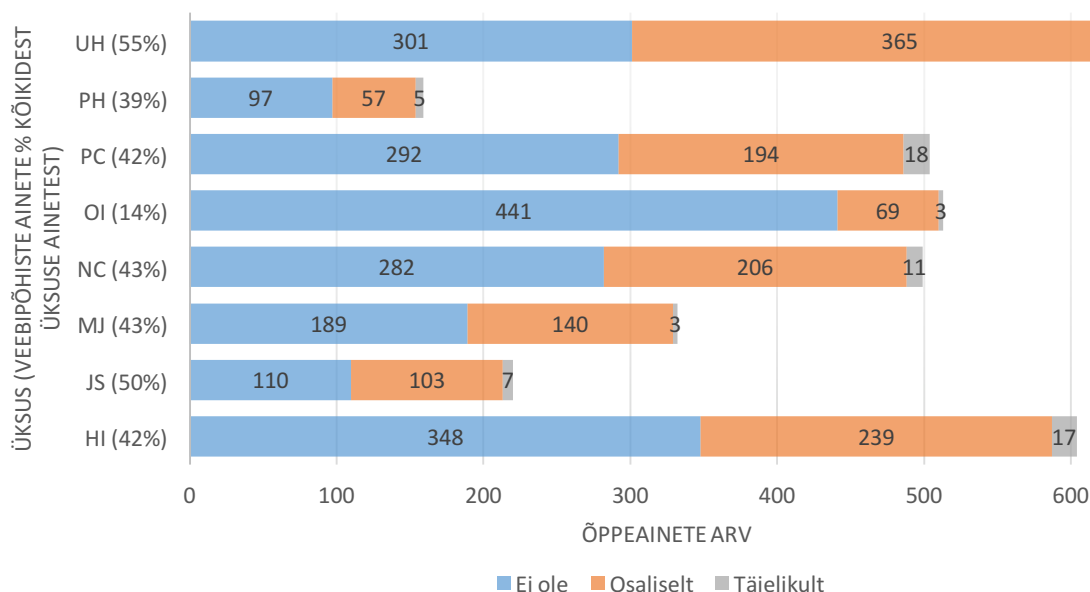
Joonis 4. Õppeainete arv instituutides ja kolledžites, kus positiivse tulemuseni jõudis vähem kui 50% ainele registreerinud tudengitest

Vaadates õppeaine läbinute absoluutarve, ilmneb et kõige enam esineb 1-15 läbinud tudengiga õppeaineid Johan Skytte poliitikauuringute instituudis, seejärel ühiskonnateaduste instituudis ning haridusteaduste instituudis. Madala läbimisprotsendiga õppeaineid esines kõige enam õigusteaduskonnas, seejärel ühiskonnateaduste instituudis ja Narva kolledžis.

4. Õppeainete kontaktõppe osakaal

Kontaktõppe osakaalu analüüsid loeti kontaktõppeks kõik muu peale iseseisva töö.

Kontaktõppe maht on sellekohaselt loengu, seminari, praktikumi, individuaaltundide ja kollokviumi maht õppeaines. E-õppe eristamisel osutus probleemiks, et ÕIS-i andmetes pole viimasel kolmel aastal loetud õppeainetel e-õppe mahtu eraldi välja toodud. Küll aga on ÕISis andmed selle kohta, mil määral toimub ainekavas veebipõhine õpe. Eristatud on kolm kategooriat: täielikult veebipõhine, osaliselt veebipõhine, ei ole veebipõhine.

Joonis 5. Mitteveebipõhiste, täielikult veebipõhiste ja osaliselt veebipõhiste õppeainete arv instituutides ja kolledžites

Kontaktõppe osakaalult langeb kõige rohkem aineid vahemikku 21-30%, mis teeb ligemale kolmandiku (29%) kõigist õppeainetest. 100% kontaktõppe korral on peamiselt tegemist praktika, lõputöö või lõpueksamiga. 0% kontaktõppe sisaldab 85 lõputöö või uurimistöö ainet, 59 praktikaainet, 11 lõpueksami ainet, 10 seminari ja 69 tavalist ainet. Kontaktõppe osakaal on 85% ainete puhul vahemikus 10-50%.

- Kõikides üksustes on aineid, kus kontaktõppe osakaal on 0%. Kokku on selliseid aineid 320.
- Kõikides üksustes on aineid, kus kontaktõppe osakaal on üle 50%. Kokku on selliseid aineid 200.

5. Valikainete osakaal õppekavades

Kokku 4118st ainekavast klassifitseeriti valikaineteks 1687 õppeainet, mis teeb 41% kõigist sotsiaalvaldkonna õppeainetest. Neist viiendikul (21%) pole osalejate minimaalset arvu õppeaine korral määratud (vastav info puudub ÕISis). 37% valikainetest on minimaalseks osalejate arvaks märgitud üks kuni viis osalejat ja 29% valikainest on osalejaid vaja kuus kuni kümme. Seega **vaid 13% valikainetest oli minimaalne osalejate arv märgitud suurem kui**

10. Keskmiselt oli valikainetes positiivse tulemusega lõpetanud tudengite arv 10 ning kohustuslikes ainetes 18.

Peamised tulemused

Sotsiaalvaldkonnas on

- 15 õppekava, kus kohustuslikke aineid on õppeaasta kohta vähem kui 17;
- 107 õppeainet, kus positiivse tulemuse sai alla 50% ainele registreerunudest (ehk 5% ainetest);
- 1616 ainet, millele registreerus 1 kuni 15 tudengit;
- 1269 ainet, kus viimasel kolmel aastal sai positiivse tulemuse 1 kuni 15 tudengit;
- 107 ainet, kus positiivse tulemuse sai kuni 50% ainele registreerinud tudengitest.

Nende õppekavade ja õppeainete puhul tuleb läbi viia kvalitatiivne lisaanalüüs, et oleks võimalik sõnastada konkreetsed ettepanekud õppekavade ja õppeainete vähendamiseks, ühendamiseks või muutmiseks.